

K obsahu některých operačně taktických pojmů

Generálmajor Jan Knotek

Článek se zabývá praktickými důsledky obsahové nejasnosti a nesprávného používání některých operačních pojmů a uvádí názor na jejich obsah.

V posledních letech vlivem bouřlivého rozvoje vojenské techniky, zejména atomových a raketových zbraní a z toho vyplývajícího rozvoje vojenského umění vznikla celá řada nových pojmů ve strategii, operačním umění i taktice a charakter soudobého boje podstatně změnil obsah některých pojmů dosavadních.

Tyto nové pojmy bývají urychleně zaváděny do vojenské teorie i praxe našich jednotek, aniž je často jejich obsah teoreticky propracován, ujasněn a zdůvodněn a aniž je zabezpečena jednotnost v chápání jejich obsahu. Tato praxe vede pak k nejasnosti obsahu některých operačně taktických pojmů, k nejednotnému chápání a výkladu a projevuje se nakonec některými důsledky v operačně taktickém myšlení velitelského sboru a v praxi vojsk.

Tady zdaleka nejde o nějaké slovíčkaření. Praktické důsledky obsahové nejasnosti a nejednotnosti v chápání pojmů, určitá nekázeň v jejich používání a sklon k velkorysosti vede v praxi k nežádoucím zjevům, zanáší omyly a nesprávnosti do operačně taktického myšlení a jak ukazují některé signály, zbytečně komplikují už tak dost složitou přípravu vojsk.

Podle mého názoru tady hraje roli několik skutečností. Za prvé je to fakt, že v armádě dosud nemáme vojenský terminologický slovník aspoň těch nejdůležitějších a nejpožívanějších operačně taktických pojmů, o který by bylo možno se v praxi opřít a který by jasně for-

muloval a stanovil jejich správný obsah.

Druhou příčinu vidím ve sklonu k přehnané oblíbenosti a „módnosti“ některých, zejména strategických a operačních pojmů, v určité velkorysosti a vlastně terminologické nekázi v jejich používání. Jsme svědky toho, že některé, zejména nové pojmy, se z nejrůznějších důvodů začnou všeobecně používat. Pak se s nimi setkáváme příliš často a všude a nakonec i tam, kam nepatří, kde jejich použití je nesprávné a neodůvodněné a kde je vlastně zneužitím daného pojmu a nadělá víc škody než užitku. V současné praxi najdeme dostatek praktických příkladů pro to, že se pojmy strategického významu zatahují do operačního umění, operační pojmy se používají v taktice, nastává matení jejich obsahu a komplikují se jimi otázky, které by jinak mohly být v podstatě jasné. Nejasnosti v obsahu operačně taktických pojmů, které mohou mít za následek i určitou dezorientaci operačně taktického myšlení, považuji za vážnou otázku, kterou je třeba se ve vojenskovědecké práci vážně zabývat a z praxe vojsk ji odstranit.

Chci se v článku zabývat některými z těchto nových pojmů, jejichž obsah a výklad podle mého názoru není správný a které jsou nesprávně používány a ukázat, kde se projevují praktické důsledky tohoto stavu. Současně se pokusím formulovat svůj názor na správný obsah a místo některých těchto nových pojmů.

Začnu s tím v poslední době nejoblíbenějším a pro nás nejzávažnějším pojmem — „počáteční období války“.

S tímto pojmem se v posledním roce setkáváme skutečně na každém kroku. Naše vojenská mluva je počátečním obdobím války v pravém slova smyslu zamořena a rozhodně nelze říci, že by to bylo nutné a zcela zdůvodněné. Používání tohoto pojmu jsme určitě přehnali a myslím, že by bylo na čase provést speciální očistu naší vojenské mluvy od tohoto pojmu a omezit jeho používání jenom na ta místa a příležitosti, kdy je to jeho obsahem zdůvodněno.

Každá z minulých válek měla konečně nějaké své počáteční období. Ale teprve vliv zbraní hromadného ničení, hlavně atomových a raketových zbraní, vlastností a možnosti prostředků jejich dopravy na cíl a konečně z těchto vlastností vyplývající význam prvku překvapení, vtiskly tomuto období tak výrazný charakter a význam. Kapitalistická vojenská věda na základě některých závěrů, vyplývajících pochopitelně z její ideologické podstaty, přirčila počátečnímu období války velmi vyhraněné a náročné cíle a úkoly a položila na něj hlavní důraz. Je přitom vedena vírou, že operacemi tohoto období je možné rozhodnout výsledek celé války.

Socialistická vojenská věda musí

přirozeně přihlížet a reagovat na konkrétní zámysly nepřitele a počítat s nimi, protože z třídní podstaty soudobé války vyplývá, že by to byla válka imperialismu proti socialismu. Proto i když z marxismu-leninismu vyplývají odlišné závěry o možnostech a úkolech počátečního období války, bylo jistě nutné a správné, že naše vojenské umění mu věnovalo zvýšenou pozornost a studuje ho zejména vzhledem k našim konkrétním podmínkám.

To ale nic nemění na faktu, že „počáteční období války“ je pojmem *strategického charakteru* a že se *netýká taktiky*. Jeho obsahem jsou ty formy zahájení a vedení války, kterými by nepřítel chtěl v tomto období dosáhnout vyčtených strategických cílů. Z cílů a podmínek tohoto období, zejména podmínek použití atomových a raketových zbraní pak vyplývají zvláštnosti a rysy operací. Tady se tedy projevuje výrazný vliv charakteru tohoto období války na operační umění, zostřují se požadavky na stupeň bojové pohotovosti vojsk a narůstá intenzita bojové činnosti na zemi i ve vzduchu. Tím ale také vliv charakteru počátečního období války na taktiku končí a nijak dál podstatně její zásady neovlivňuje.

A právě tady jsme se dopustili té chyby, že jsme pojem „počáteční období války“ zavlékli do taktiky, aniž jsme mu přirozeně mohli dát konkrétní a zdůvodněný taktický obsah, protože jde o pojem strategický. A tak nám počáteční období války bloudí v taktice, neví si rady jak se tam uplatnit, jako pojem nadřazený se nám tam roztahuje, utiskuje pojmy taktické a zanáší nám do taktiky zbytečný nepořádek a zmatek.

Že je tomu skutečně tak, i když

jsem to úmyslně trochu přehnal, o tom svědčí takové signály, jakými jsou třeba některá témata velitelských zaměstnání nebo různých cvičení na taktickém stupni, obsah některých divizních vojenskovedeckých konferencí a obsah některých článků publikovaných v odborných vojenských časopisech. Jako příklad uvádím třeba téma plukovního cvičení: „Rychlý přechod pluku z obrany do útoku v počátečním období války“, nebo téma divizního cvičení: „Přesun divize v počátečním období války.“ I když uvedené příklady nejsou běžným zjevem, ale spíš výjimkou, jsou přece značně průkazné a dokazují, kam v praxi může vést neujasněnost obsahu některých pojmů a k jakým zmatkům a zbytečným komplikacím to vede v operačně taktickém myšlení. Není sporu o tom, že k podobným nesprávnostem vede v podmínkách neujasněnosti obsahu pojmů logická snaha za každou cenu uplatnit v praxi ty pojmy, které jsou všude slyšet a jsou zdůrazňovány, které se v obsahu školení bez hlubší úvahy přenášejí formálně z vyššího stupně na nižší a které pak jsou logicky považovány za důkaz „správného pochopení charakteru soudobého boje“.

Rozhodně není správné si takto komplikovat myšlení a výcvik vojsk a nedá se to ničím zdůvodnit. V podstatě je to chybné a škodlivé. Pluk přece buď útočí nebo se brání nebo přesunuje a zaujímá nařízenou bojovou sestavu, prostě vede bojovou činnost podle stejných zásad v kterémkoli období války, které na taktických zásadách jeho bojové činnosti nic nemění. Stejně je to i s tím přesunem divize. Taková praxe vede buď k tomu, že velitel se snaží za každou cenu najít nějakou zvlášť-

nost bojové činnosti, narušuje platné taktické zásady a vnáší do výcviku vojsk nesprávnosti anebo prostě cvičí normální bojové téma a celý honosný název zaměstnání se stává formálností a směřuje jen k tomu, „aby se cvičilo v počátečním období“. Obojí je pak stejně nesprávné, jako škodlivé.

Bojová činnost vojsk v soudobých podmínkách je sama o sobě už dost složitá a je zbytečné a škodlivé si ji ještě komplikovat násilně vymyšlenými podmínkami. Myslím, že je třeba vymýtit takovou praxi a útoku říkat v taktickém měřítku prostě a střídavě útok, obraně obrana bez ohledu na to, v kterém období války nebo strategickém sledu pluk tuto bojovou činnost provádí.

Používání pojmu „počáteční období války“ zásadně z taktiky vymýtit a používat jej jen v tom měřítku a na tom místě, kde je to jeho obsahem zdůvodněno.

Dalším takovým pojmem, jehož obsah není po mém soudu vždy správně chápán a vykládán a kterého je často zneužíváno, je pojem „kryt hranic“.

V naší praxi se pojmu „kryt hranic“ velmi často používá tak, že tímto pojmem je označován nějaký zvláštní druh bojové činnosti vojsk. O tom svědčí náznaky rozpačité diskuse nebo různé zmínky jak v rozhovorech, tak v člancích odborných vojenských časopisů, kterými je někdy otázka stavěna tak, že zní, „zda kryt hranic je nebo není obranou“. Svědčí o tom i velmi často používané formulace bojového úkolu svazku nebo útvaru: „...zaujmout kryt státní hranice...“ a konečně se to objevuje i v některých taktických

tématech končících zpravidla dodatkem „... při krytu státní hranice“.

Jsem toho názoru, že některé rozpaky a nejasnosti kolem této otázky jsou docela zbytečné a svědčí o nejasnosti obsahu tohoto pojmu. Vyplývají jednak z toho, že zaměňujeme úkol za způsob jeho provedení a že i v tomto případě vysloveně operační pojem nesprávně používáme v taktice.

Kryt hranic je pojmem operačním a jeho obsah nelze chápat jako vyjádření druhu bojové činnosti vojsk. Myslím, že obsah tohoto pojmu je třeba chápat jako operační úkol, charakteristický pro počáteční období války v podmínkách nebezpečí a možností nenadálého napadení vlastního území nepřitelem.

Podstatou obsahu tohoto operačního úkolu bude zpravidla zabránit nenadálému napadení nepřitelem při zahájení války, rozbít jeho úderná uskupení a zabezpečit hlavním silám zaujetí sestavy k plnění určeného úkolu.

Takový úkol je charakteru operačního, protože se plní celou sestavou svazu, kterému byl uložen. V rámci jeho plnění mohou podřízené svazky a útvary podle konkrétní situace plnit jím uložené úkoly různými druhy bojové činnosti. Proto svazek nebo útvar nemůže „zaujímat kryt hranice“, ale v jeho rámci může buď útočit nebo se bránit nebo vést kterýkoli druh bojové činnosti. Přitom, stejně jako je tomu u pojmu počáteční období války, nejsou ani při plnění taktických úkolů v rámci krytu hranice žádné odlišnosti a podstatné rozdíly v zásadách bojové činnosti vojsk proti činnosti stejného druhu při plnění jiného operačního úkolu v soudobých podmínkách.

Jako odlišnost bývá často zdůraz-

ňována široká fronta a možnost plnění bojového úkolu vojsky při neúplných počtech jednotek. To je ovšem charakteristický rys soudobých operací vůbec a zejména v počátečním období války bez ohledu na to, zda jde nebo nejde o kryt hranic. Tyto rysy jsou běžným zjevem soudobého boje a naprosto nás neopravňují k tomu, abychom pojmu kryt hranic používali v taktickém měřítku. Naopak je mnoho a pádných důvodů k tomu, abychom od této praxe upustili a řešení operačních úkolů ponechali příslušným stupňům vedení.

V soudobých operacích nebude totiž žádnou zvláštností, že ve stejné době budou různé prvky operační sestavy a jejich části plnit své úkoly různými druhy bojové činnosti. Tak jako se v útočné operaci může některý svazek nebo útvar dočasně bránit, tak v obranné operaci mohou některé svazky nebo útvary útočit, ať už v rámci úderu před přední okraj, protizteče nebo protiúderu. A přece tato skutečnost nic nemění na druhu operace a nevyvolává žádné pochybnosti. Protiúderné uskupení armády, připravující armádní protiúder, si zabezpečuje čáru rozvinutí předsunutými odřady nebo částí sil tak, že ji obsadí a drží. A přece nikdo nepochybuje o tom, že úkol protiúderného uskupení je aktivní a že jako celek útočí. V tom je právě různorodost a složitost soudobých operací, přinášejících rychlé změny situací a potřebu rychlého přechodu od jednoho druhu bojové činnosti vojsk k druhému.

Podobné nejasnosti v chápání a výkladu obsahu můžeme ještě najít v pojmu „ú t o k z c h o d u“.

Tento pojem v podstatě dnes už zdomácněl jak v operačním umění, tak v taktice, ačkoli je jedním z nejmladších operačně taktických pojmů. Domnívám se ale, že jeho obsah v naší armádě není propracován a vyzrálý natolik, aby byl vždy správně a jednotně používán a chápán a nevyvolával některé nejasnosti a možnosti diskuse.

V podstatě jde o to, že stále nebezpečí úderů atomovými zbraněmi nepřítele nám znemožnilo nebo aspoň výrazně ztížilo zaujímání útočných sestav k provedení průlomu nepřátelské obrany takovým způsobem, jak jsme to znali z klasických průlomových operací Sovětské armády v poslední válce. Značné nahuštění sil a prostředků na neveliký výchozí prostor je v soudobých podmínkách značně riskantní a krajně nebezpečný. To byl hlavní důvod, který vedl operační umění k tomu hledat východisko z této situace „útokem z chodu“. I když to byl jistě důvod hlavní, nebyl myslím jediným. Svoji roli tu sehrál i prvek času. Soudobé útočné operace svou dynamičností, nesouvislou frontou, její šířkou, rychlým tempem útoku a změnami situací podstatně zvýšily význam a možnosti času a to zejména v operačním měřítku. Vysoká pohyblivost a manévrovací schopnost vojsk po zemi i vzduchem, vysoké možnosti manévru palbou soudobých bojových prostředků umožňují velmi rychlé soustřeďování úsilí vojsk a rychlé jeho přenášení na nové směry. V těchto podmínkách hraje čas významnou roli a jde o to nedopřát nepříteli čas, vést operaci ve vysokém tempu, nepřetržitě a pokud možno bez přestávek. I tyto požadavky sehrály jistě svou roli při zavedení útoku z chodu.

Jde teď o to posoudit, zda v sou-

dobých podmínkách je „normálním“ druhem útoku útok z chodu nebo útok se zaujetím výchozího prostoru. V naší praxi zatím má útok z chodu charakter zvláštního druhu útoku.

I když tato otázka není tak prostá a jednoznačná, protože to závisí na celé řadě velmi vážných podmínek, myslím, že ať chceme nebo nechceme, normálním druhem útoku v soudobých podmínkách je už dnes a bude čím dál tím více útok z chodu. Tento druh útoku si vynutily požadavky soudobého boje a proto také nejlépe odpovídá jeho charakteru.

Průlom obrany nepřítele vojsky, která předem zaujala výchozí prostor, nelze přirozeně vyloučit, ale podle mého názoru bude řidším zjevem, než útok z chodu. Bude tomu proto, že rychlý průběh operací, činnost vojsk na nesouvislých frontách a jednotlivých směrech, nevytvářejí pro něj výhodné podmínky.

Jde ovšem o to stanovit a ujasnit správně obsah tohoto pojmu a správně ho zařadit. Dnešní praxe a jeho chápání je namnoze takové, že pod obsahem pojmu útok z chodu, se rozumí hlavně ta mechanika vlastního provedení a proto se také dostal do taktiky.

Pochybuji o tom, že je to správné a že tak byl také útok z chodu původně myšlen. Podle mého názoru tím hlavním a podstatným při něm není způsob vlastního provedení útoku. To nové a podstatné v tomto druhu útoku vidím ve způsobech vytváření úderného uskupení a zaujetí útočné sestavy vojsky. Přitom není podstatné, zda vojska budou útočit v bojových nebo předbojových sestavách, na kterých čarách a do jakých proudů se budou rozčleňovat, zda budou nebo nebudou na čáře zasedati sesedat nebo zda se na čáře

rozvinutí anebo jiné zastaví k organizaci boje a součinnosti na půl nebo na dvě hodiny. Přirozeně, že tyto otázky jsou velmi důležité, ale jejich řešení nelze sevřít do žádné šablony a do žádných norem. To bude v každém konkrétním případě jiné, protože to závisí na celé řadě podmínek. Pro řešení těchto otázek je možné stanovit jen hrubé zásady — co nejvíce práci spojených s přípravou a organizací boje udělat předem, vojska na jednotlivých čarách zdržovat jen nezbytně nutnou dobu a postupně se snažit přiblížit se k tomu, co jsme se už pokoušeli dělat, ale pro co ještě nejsou vytvořeny všechny podmínky — totiž k tomu „nepřetržitěmu pohybu vojsk z prostorů soustředění až k přednímu okraji nepřátelské obrany“.

Podstatným a ve všech případech v principu stejným zůstává to, že vojska vytvářejí úderná uskupení pro průlom nepřátelské obrany manévrem z hloubky, že maximum práce spojených s plánováním a přípravou útoku se provádí v době, kdy vojska jsou mimo dosah taktických zbraní a raket blízkého dosahu nepříteli a že přecházejí do útoku tak, aby co nejméně vystavovala svou sestavu soustředěným úderům atomových a raketových zbraní nepřítele. A to je myslím správný obsah pojmu „útok z chodu“ a proto také podle mého soudu je tento pojem pojmem operačním a nikoli taktickým.

Předpokládám, že další vývoj si vynutí, aby každý útok v soudobých podmínkách byl „útokem z chodu“, přičemž rozdíly mezi jednotlivými případy budou v délce té doby, kterou vojska budou na určitých čarách nebo v určených prostorech potřebovat k dokončení organizace boje a součinnosti. Proto také myslím, že

postupně bude slábnout, až se stane bezpředmětným ten dodatek „... z chodu“, protože to bude normální způsob útoku a všechny ostatní případy budou „zvláštními druhy“.

Je ještě celá řada dalších pojmů, jejich obsah by potřeboval upřesnění a vyjasnění. Tuto práci považuji za velmi důležitý úsek vojenskovědecké práce, který je v naší práci dosud velmi opomíjen. Praxe nám sama signalizuje, že současný stav tohoto úseku vojenskovědecké práce není uspokojivý a že případy nejasnosti obsahu pojmů se začínají záporně projevovat v operačně taktickém myšlení velitelského sboru a že je tedy třeba se touto otázkou vážně zabývat.

Je pravda, že převážnou většinu nových operačně taktických pojmů přejímáme z výsledků vojenskovědecké práce a zkušeností sovětského vojenského umění. Musíme ale vidět, že tyto nové pojmy jsou velmi rychle zaváděny do praxe vojsk, aniž byl namnoze jejich správný obsah teoreticky propracován, zdůvodněn a zabezpečena jednotnost v jejich chápání a hlavně v uplatňování v praxi. Namnoze se dosud spokojujeme prostou existencí nového pojmu a často jen prostým překladem slova. Pak nám praxe ukáže, že to, co je jasné nahoře, nemusí být jasné dole, protože jediné slovo nebo krátká definice často i všelijak přeložená, nám nemůže dát vyčerpávající obraz o všech těch důvodech a celé té vojenskovědecké práci, která do tohoto slova nebo definice vyústila až nakonec. Proto myslím, že při zavádění nových pojmů do operačního umění je třeba daleko důkladnější a pečlivější teoretické přípravy jed-

notlivých velitelských stupňů. Těsná spolupráce, nezištná pomoc a bohaté zkušenosti sovětského vojenského umění nám k tomu vytvářejí všechny předpoklady.

Z naší strany to ale vyžaduje vědeckějšího přístupu, hlubších příprav a úvah a hlavně více střízlivosti a reálnosti v aplikaci na naše podmínky.

Není ku příkladu správné snažit se uplatňovat v našich podmínkách všechno, co se týká strategie, když k tomu nejsou podmínky. Stačí si všimnout v naší teoretické práci toho, jak často se používá pojmu „strategický“ tam, kde je správné mluvit o „operačním“ nebo dokonce „taktickém“. Je jisté, že na odpovídajících stupních musíme studovat, znát a rozumět celému rozsahu socialistické vojenské vědy, ale s tím nijak nesouvisí nešvar zneužívání pojmů v oblastech, kam nepatří.

Uvažme třeba, kolik obtíží a všílajakých rozpaků nám už docela zbytečně způsobil pojem „odvetný úder“. Přesto, že z teorie je jasno, že jde o pojem vysloveně strategického charakteru, houževnatě se nám udržuje a je používán v operačním umění v těch případech, kdy nejde o plánování a provedení odvetného úderu, ale prostě o plnění některých dílčích úkolů v jeho rámci. Stejně je to i třeba s pojmem „vybojování nadvlády ve vzduchu v počátečním období války“. Tady už ani nejde tak o neujasněnost obsahu pojmu, jako spíše o tu „módnost“. Nemyslím tím, že bychom se těmito pojmy neměli vůbec zabývat v teorii, ale neměli bychom jich používat tam, kam nepatří a kde působí násilně.

Proto považuji zpracování terminologického slovníku operačně taktických pojmů za velmi naléhavé. Jsem přesvědčen o tom, že při jeho

zpracování objevíme celou řadu nejasností a nepřesností jak v obsahu dosud běžně používaných pojmů „starých“, jejichž obsah se značně změnil, tak zejména u nových pojmů, které sice už běžně používáme, ale v jejichž obsahu všechno jasné není — aspoň ne na všech stupních.

Tak třeba pojem „rychlý přechod z obrany do útoku“. Studium tohoto problému je jistě správně postaveno jako úkol. Jde ale o to, jak a kterému velitelskému stupni. Vpředu uvedený příklad tématu plukovního zaměstnání ukazuje, že se tento pojem dostal hluboko do taktiky. A přitom i tady jde vysloveně o pojem operační. V podstatě jde o požadavek, aby v zámyslu obranné operace byla už založena idea příštího přechodu do útoku a aby sestava armády umožňovala rychlé vytvoření úderných uskupení a zahájení útoku.

Pokud se týká taktického měřítka, kupř. již uvedeného pluku, tam je přece problém vyřešen stávajícími zásadami, na kterých není třeba nic měnit. Před plukem v obraně nepřítel buď útočí a pak se pluk brání, nebo se nepřítel zastavil a pak pluk splnil svůj úkol a bude buď vystřídán nebo překročen anebo se připojí k útoku nebo konečně může nepřítel zahájit před frontou pluku odchod a pak pluk začne nepřítele pronásledovat. Všechny taktické zásady těchto činností jsou v podstatě stanoveny a měly by být jasné. Nevidím naprosto žádného důvodu k tomu, zavádět do taktiky nový pojem „rychlého přechodu do útoku“, kterému nemůžeme dát žádnou novou náplň.

Avšak zcela jinak je tomu v rámci armády. Tam novou náplní tohoto pojmu je nové pojetí obrany vůbec. Tam dostává praktického výrazu po-

žadavek dočasnosti a aktivnosti obrany, jejichž správné uplatnění v praxi podstatně mění celou řadu desavadních operačních zásad.

Myslím, že tento příklad názorně ukazuje, že nelze dogmaticky přenášet všechny zásady a principy z jednoho stupně velení na druhý a z jedné oblasti vojenského umění do druhé. Jinak by totiž bylo dělení vojenského umění na strategii, operační umění a taktiku zbytečné.

V závěru bych chtěl ještě poukázat na nutnost zabývat se obsahem pojmu „nepřetržitá bojová činnost ve dne i v noci“. Tento pojem dává výraz velmi důležitému požadavku

soudobého boje a správnost tohoto požadavku byla už často nejen zdůrazněna, ale i zdůvodněna. Mám ale dojem, že jsme zůstali jen u toho zdůraznění a zdůvodnění. Všichni jistě chápeme a cítíme naléhavost této potřeby, ale zatím jsme zůstali v oblasti teorie a dosud jsme se nedopracovali jasné odpovědi na otázku: jak na kterém stupni? Ani tuto otázku nemůžeme považovat za uspokojivě vyřešenou. Je přirozené, že něco jiného znamená nepřetržitá bojová činnost v rámci praporu a něco jiného v rámci armády. Praktické zkušenosti ze cvičení, zejména velitelsko-štabních na mapách nedávají uspokojivou odpověď, protože tam je zpravidla tento požadavek splněn, aniž by bylo stanoveno jak.

Je přirozené, že v rámci krátkého článku nelze obsáhnout celou problematiku, která je značně široká. Cílem článku bylo hlavně upozornit na vážnost této oblasti vojenskovědecké práce, vyslovit k některým otázkám své vlastní názory a podnítit diskusí zájem o tuto oblast práce s cílem pomoci v řešení.

Stále narůstající složitost soudobého boje čím dále tím naléhavěji vyžaduje jasnost a jednoduše v chápání jeho charakteristických rysů, ujasněnost a jednotnost v chápání těch pojmů, které tyto charakteristické rysy vyjadřují.

В статье рассматриваются практические заключения из наличия неясности содержания и неправильного применения некоторых оперативных понятий и приводятся взгляды на их содержание.

Vliv ZHN na výpočet hustot a poměr sil

(VM čís. 4/1959)

Major Miloslav Mařáček

Autor článku v rozboru jednotlivých názorů na otázky vlivu ZHN na výpočet hustot a poměr sil v závěru uvádí, že dnes nemůžeme říci, že by tyto otázky byly plně jasné. S tím možno souhlasit. K tomu bych však chtěl dodat, že dosti těžko i v budoucnosti budeme moci hovořit o vyřešení těchto otázek v tom rozsahu, jak jsme byli zvyklí v období před zavedením ZHN do výzbroje armád.

Výpočet hustot a poměru sil v klasických zbraních před použitím ZHN dával ve většině případů reálný obraz v porovnávání sil s protivníkem. To proto, že jen málokdy a v omezeném rozsahu docházelo k překvapení (zvláště operačnímu) z důvodu, že bylo velmi obtížné utajit nahromadění sil a prostředků.

Kvalitativní přelom ve výzbroji armád, způsobený zavedením ZHN, nese s sebou i rozsáhlé možnosti překvapení v krátkých časových mezích, hlavně však možnost aktivně působit na hustoty a poměry sil, který se v současných podmínkách při používání ZHN stal značně labilním. Tato možnost rychlých změn vyžaduje trvale poměr sil sledovat, předpokládat v něm změny a zámysl operace (boje) podle něho neustále upřesňovat a doplňovat.

Otázky výpočtu hustot a poměru sil jsou zatím natolik nepřezkoumány a bez možnosti ověření v praxi, že je možné o nich víceméně hovořit jen jako o hypotéze. Přesto je však nutné provádět určité teoretické závěry k praktické stránce výpočtu hustot a poměru sil na základě předpokladů vedení souborného boje.

Především bych chtěl poukázat na to, že musíme v každém případě vyvozovat ve starém pojetí poměr sil v klasických zbraních. Tento poměr sil se stává východiskem k výpočtu vlastního poměru sil po použití ZHN.

Je beze sporu naprosto nereálné vycházet v poměru sil jen z množství nosičů atomových zbraní. Je však otázkou, zda je též reálné vycházet z celkového počtu atomových nábojů a to jen z předpokládaných no-

rem přidělování atomových nábojů u nepřítelů s případným vyčíslením jejich ekvivalentu.

Myslím, že je třeba si uvědomit, že nám nejde o samoučelnost v poměru sil v ZHN, at už v odpalovacích zařízeních nebo atomových nábojích, ale že vzájemným porovnáváním množství ZHN a jejich účinků chceme získat opravený poměr sil (živé síly a bojové techniky), ze kterého jsme původně vyšli. Z toho vidíme, že ve skutečnosti nám nejde ani dnes o poměr sil v ZHN, ale o předpokládanou změnu v hustotě a poměru sil — živé síly a bojové techniky po použití ZHN.

Mám za to, že pravidlo na výpočet poměru sil bude těžko i v budoucnosti stanovit. Můžeme spíše hovořit o metodě přístupu k výpočtu hustot a poměru sil.

Co všechno ovlivňuje výpočet hustot a poměru sil při použití ZHN?

1. Druh bojové činnosti

Menší pravděpodobnost ztrát způsobených nepřátelským použitím ZHN bude v obraně než při útoku z chodu apod.

2. Zámysl a sestava

Problém bude v tom, zda je reálná pravděpodobnost utajit v podstatě náš zámysl a zda bojová sestava je více nebo méně zranitelná. Zde je třeba brát v úvahu i možnost výhod, popřípadě nevýhod protiatomového manévru.

3. Zprávy o nepříteli

Zpráv získáme málokdy tolik, abychom reálně mohli předpokládat rozsah použití ZHN. V každém případě půjde o určité náznaky rozsahu použití ZHN, ať již na základě konkrétního zjištění ZHN nebo rozboru taktiky používání ZHN v předcházejí-

cích bojích, podle nichž je možné vyvodit určité předpoklady pro nastávající bojovou činnost.

4. Poměr sil v letectvu

Částečně usnadňuje nebo zamezuje použití ZHN, ať již formou aktivního ničení nepřátelských ZHN nebo prováděním samotného průzkumu. Použití letectva jako nosiče atomových nábojů ztrácí na významu, jelikož je stále více nahrazováno raketovými prostředky.

5. Všeobecný poměr sil válčiště

Tento faktor bude bezprostředně určovat druh použití ZHN, jelikož při výpočtu hustot a poměru sil nemůžeme brát v úvahu jen atomové zbraně, ale i ostatní druhy zbraní hromadného ničení. Na příklad v případech, kdy protivník nemá předpoklady přejít v nejbližší době do útočné činnosti, musíme počítat s větší možností nepřátelského napadení biologickými zbraněmi, trvalými otravnými látkami, popřípadě s pozemními a podzemními výbuchy atomových nábojů apod. Zejména v těchto případech nám nepostačí jen počet atomových nábojů (popřípadě vyčíslení ekvivalentu) nebo počet nosičů, ale musíme brát v úvahu též druh a způsob použití ZHN, abychom vyhodnotili jejich pravděpodobný účinek.

6. Důležitost směru bojové činnosti

Na základě předcházející bojové činnosti je možné předpokládat, kde bude protivník klást v obraně největší odpor a v útoku vést hlavní úder. Tím je možné konkrétněji předpokládat rozsah použití ZHN.

7. Terén

Terén bezprostředně ovlivňuje účinky ZHN. Na příklad omezený počet os, těžko dostupný terén při útoku z chodu může zapříčinit velké ztráty při napadení ZHN. V obraně naopak takovýto terén umožňuje účelné rozmístění bojové sestavy, možnost vedení úporné obrany i slabšími silami, skrytý nájezd apod.

8. Čas k provedení opatření proti účinkům ZHN

Stupeň ženijního vybudování obrany a připravenost celkového systému ochrany proti ZHN má význam zejména v obraně. Obdobně je tomu i při jiných druzích bojové činnosti.

9. Zdravotní stav

Použití ZHN zanechává trvalé následky i u bojeschopných jednotek z předcházející bojové činnosti (dávka radiace). Tento stav bezprostředně zvyšuje účinky při dalším napadení ZHN a je ho potřebné brát vždy v úvahu. Obdobně je tomu i u nepřátelských jednotek, pokud máme zprávy o jejich zdravotním stavu.

Dále chtěl bych podtrhnout, že podle mého názoru zůstává i nadále v platnosti obecně uznávaný požadavek na poměr sil v živé síle a v klasických zbraních 3:1 až 1:1 podle druhů bojové činnosti. Tento poměr sil, kterého bylo třeba v minulosti dosáhnout, neztratil svoje opodstatnění a není jej možné nahrazovat jen poměrem sil v ZHN. Jestliže ku příkladu hovoříme o možnostech zničení tří tanků jedním PTK nebo o možnosti jednou motostřeleckou četou bránit se proti pěší rotě, zůstává tato zásada v platnosti i nadále a nemůžeme abstraktně vycházet jen ze „středního poměru sil v ZHN“, který by byl základem při rozhodování a nahradil by poměr sil v živé síle a v klasických zbraních.

Otázka tedy zní: počítat poměr sil bez vlivu ZHN (jejich účinku) nebo jen poměr sil v ZHN? Jedno i druhé je podle mne nereálné. Domnívám se, že bude správné vidět cíl tohoto výpočtu a to předpokládaný poměr sil po použití ZHN, kdy dojde k vlastnímu vedení boje na bojišti. K tomu- to vlastní samotný poměr sil slouží. Proto souhlasím s autorem článku v té části, kde hovoří, že je nutno podle známých norem propočítat přibližné ztráty, které mohou být způsobeny údery atomových zbraní (připouj- ují: i ostatními druhy zbraní hromadného ničení) a které tak podstatně změní poměr sil na živé síle i v klasických zbraních.

Těžkost je v tom, že poměr sil více než v minulosti musíme jen předvídat, čímž by se naše předpokládané výpočty mnohdy silně rozcházel se skutečností. Tento problém výpočtu hustot a poměru sil není možno vyřešit pomocí určité šablony. Jeho řešení zatím vidím ve správném metodickém vyvozování a to jak na základě výpočtu, tak i podle faktorů, které ovlivňují výpočet poměru sil při použití ZHN, aby byl získán předpokládaný stav po použití ZHN.

I tak bude zpravidla nutné přijmout několik variant a k nim mít připravena opatření k upřesnění zámyslu operace (boje). Zvláště na stupni armáda a níže jeví se

nutnost přistupovat tímto způsobem k výpočtu hustot a poměru sil.

Při tom všem si musíme uvědomit, že výpočet poměru sil v minulosti byl víceméně problémem v období plánování a v průběhu boje měl zpravidla až na výjimky jen malé výkyvy. V současném pojetí vedení boje při použití ZHN je však nejzávažnějším problémem právě v průběhu vedení boje a vy-

žaduje si neustálého hodnocení a opatření v otázkách manévru se zřetelem na cíl operace (boje).

Soudobý vývoj bojové techniky, zvláště však ZHN, neustále rozšiřuje složitost při výpočtu hustot a poměru sil, což vyžaduje věnovat více pozornosti otázkám organizace a vedení nepřetržitého a rozsáhlejšího průzkumu.

Dosavadní prostředky průzkumu začínají za tímto požadavkem zaostávat a bylo by třeba s jejich perspektivním řešením se více zabývat. Mám na mysli především dokonalejší vybavení průzkumu nejmodernějšími pojítky (využití polovodičů) k rychlému předávání zpráv.

Vím, že těmito úvahami jsem problém výpočtu hustot a poměru sil nevyřešil. Chtl jsem jen rozvinout autorovy myšlenky k dalšímu zkoumání tohoto závažného problému.

K úkolům operační přípravy

(VM čís. 6/1959)

Podplukovník Antonín Skácel

Ve svém diskusním příspěvku nechci rozebírat článek autorů z hlediska toho, jakých nedostatků se v něm dopustili. Chci především jejich dobré myšlenky rozšířit, doplnit a prohloubit o poznatky a zkušenosti získané na cvičeních všech druhů. Správnost námětu, který si autoři vybrali, potvrzuje i rozkaz MNO pro výcvikový rok 1960, který v přípravě velitelů a štábů ukládá vysoké a náročné úkoly. Odpovědné splnění těchto úkolů v krátké době předpokládá úsilovné hledání nejúčinnějších forem a metod přípravy velitelů a štábů, odpovídajících plně současné připravenosti a možnostem naší armády, ale i potřebám a požadavkům vedení soudobého boje a operace.

Letmý pohled na souhrn práce a zaměstnání operační přípravy, který uvádějí autoři ve svém článku, ukazuje, že jde především o teoretickou přípravu. Aby její výsledky mohly být všemi veliteli a štáby správně a plně uplatněny v nepřetržitém, živém a operativním řízení vojsk i týlu, je třeba tuto převážně teoretickou přípravu zaměřit na to, co velitelé a štáby budou potřebovat v boji. Je třeba především uvážlivě a pečlivě volit programy velitelských, štábních a velitelsko-štábních cvičení, protože jejich možnosti, pokud jde o rozsah procvičovaných otázek, jsou omezené. Jestliže forma takovéto přípravy je systematická a nepřetržitá, vytváří u velitelů a štábů jednostranné návyky a protože nejsou přítomna vojska, vede je nedostatečně k získání praxe potřebné k účinnému řízení vojsk.

Ukazuje se, že naši velitelé a štáby umějí

velmi dobře zpracovávat obsáhlou dokumentaci, plánovat bojovou činnost a připravovat rozhodnutí. Při větších cvičeních s vojsky se však dosud projevují *nedostatky v konkrétním organizování, řízení a pomáhání vojskům.*

Na tento nedostatek ukázalo i jedno velké cvičení s vojsky provedené v roce 1959. Protože na tomto cvičení byla vojska od začátku v téměř neustálé činnosti, působilo štábu značné těžkosti nejen v krátké lhůtě zpracovat potřebné dokumenty, ale zajímavé bylo, že operační oddělení nezpracovalo a nedalo podřízeným ani jeden písemný dokument. Proč tomu tak bylo? Bylo to proto, že praktická činnost vojsk a podřízených štábů nedopřála cvičícímu štábu patřičné klidné období (které zpravidla na cvičeních bez vojsk měl), k přípravě písemných dokumentů. Přesto však štáb poměrně

dobře zajistil předání úkolů podřízeným a tito je včas a dobře plnili. Jak je to možné? Bylo toho dosaženo tím, že štáb proti všem zásadám použil forem práce, málo obvyklých v naší operační a taktické přípravě. Zpracoval rozhodnutí na pracovní mapě jen se základními údaji. Velitel vydal rozkaz ústně a podřízení velitelé si postupně buď předem nebo později zakreslili některé podrobnosti přímo do své pracovní mapy. V této době vydali pokyny rovněž odborní náčelníci. Kdyby však podklady, které si velitelé museli pracně obkreslovat, mělo operační oddělení připraveny předem, mohla být celková práce podstatně zjednodušena.

Na většinu cvičení vyžadujeme buď grafické nebo písemné dokumenty. Praxe však ukázala, že se musí procvičovat spojování grafických nebo písemných nařízení s nařízením ústními. To bude cesta k podstatnému zkrácení lhůt jak pro přípravu boje a operace, tak zvláště pro práci štábu při jejich vedení. Uplatnit při této praxi hlediska historicko-právní musí být předmětem dalšího zkoumání.

Průběh výše uvedeného cvičení ukázal i na další nedostatek cvičení bez vojsk. Operační oddělení i ostatní funkcionáři, kteří při vedení boje zůstali na VS, zaměřili veškeré úsilí na získávání zpráv z fronty a na jejich přesné zakreslování do výkazové mapy. Přitom probíhala bohatá bojová činnost vojsk — přesuny, zaujetí výchozího polohy, vyrazení k útoku, zasazení druhého sledu, násilný přechod vodního toku aj. Zkušenosti z Velké vlastenecké války učí, že hlavní úloha štábu při vedení boje je bezprostřední řízení, kontrola a pomoc vojskům. Zde má být hlavní těžiště práce štábu. Přesto však na tuto činnost štáb téměř po celé cvičení ani nevzpomněl. Výjimkou byl celonoční přesun, jehož se příslušníci štábu zúčastnili. U některých příslušníků se však ukázala bezradnost, neznalost činnosti u podřízených a tak stejně některé útvary splnily úkoly s nedostatky, kterým přítomný příslušník štábu včasným zásahem mohl zabránit.

Jaký závěr je možné z toho učinit? Štáb si ve své přípravě nedostatečně osvojuje návyky potřebné k bezprostřednímu a konkrétnímu řízení vojsk. Této situaci odpovídají i dokumenty, které — jak zjišťujeme již po dlouhou dobu na převážně většině cvičení — neslouží k řízení boje nebo operace. Cesta k odstranění tohoto nedostatku musí být ve větším přizpůsobování průběhu cvičení všeho druhu daným požadavkům. Je třeba připravovat cvičení různorodá a jejich zahájení volit někdy třeba i v průběhu boje

a operace. Vytvářet více situací, které budou velitele a štáby nutit věnovat větší pozornost bezprostřední organizační a řídicí činnosti ve vojskách. Spojovat těsněji přípravu velitelů a štábů s cvičeními s vojsky, jak k tomu již správně přistoupil štáb 1. armády.

Při posuzování zpracovávané dokumentace je nutno vždy správně vidět její smysl. Nelze pouštět ze zřetele, že je to jen prostředek ke splnění úkolu a ne cíl práce štábů. Proto je třeba zaměřovat úsilí velitelů a štábů stále více na konkrétní plnění úkolů a podle toho i jejich činnost hodnotit.

Abychom mohli správně ohodnotit úlohu dokumentů pro řízení boje a operace, stanovit jejich obsah a způsob zpracování, bude třeba hluboce tento problém prozkoumat. Zatím převážná většina závěrů o dokumentaci plyne jen z obecných a teoretických úvah. Nepodařilo se nám ještě ani z jednoho cvičení zachovat veškerou dokumentaci, důkladně ji prostudovat, vyhodnotit a navrhnout reálná opatření k jejímu zjednodušení a přizpůsobení potřebám řízení vojsk. Pokusy, které se v tomto směru učinily, narazily obvykle na utajení a na zvyk, že se ihned po skončení cvičení veškerá dokumentace ničí. A přece tomu tak ve válce nebude, ale dokumenty se budou ukládat do archívů, kde slouží jako základ hluboké a dlouholeté vědecké práce k vyhodnocení zkušeností minulých válek. I této činnosti je třeba naše velitele a štáby učit. Vojensko-vědeckým pracovníkům pak dávat konkrétní materiály, aby jejich závěry byly reálné a v praxi je bylo možné uplatnit.

Další nedostatek, který se při cvičeních s vojsky u štábů vyskytuje, je *neznalost počtů osob a bojové techniky a bezradnost při jejich získávání*. Kde hledat příčinu? Opět možno poukázat na jednostrannost a návyky z cvičení bez vojsk, kde počty předávají rozhodčí a není tudíž žádná potřeba dát je u štábu dohromady. Praxe je však jiná a byly-li by štáby nuceny při všech cvičeních pracně počty získávat tak jako při cvičeních s vojsky, jistě by v krátké době našly cestu k nápravě. Kromě toho se ukazuje, že důvod je i ten, že operační oddělení počítá poměr sil podle praporů. Kolik mají prapory lidí je již nezajímá. To zpravidla přenechávají na starost organizačnímu oddělení a především týlovým funkcionářům, kteří se bez znalosti počtů neobejdou. I ti si však často pomáhají tak, že např. vaří

takovou stravu, ze které se dá udělat více porcí apod. K čemu neznalost počtů, zvláště na nižších stupních, může vést, je snadné zjistit. K nekázní, k mimořádným událostem a často i k nesplnění bojového úkolu. I když se na první pohled tato otázka zdá v celku malicherná, bude třeba se jí v letošním výcvikovém roce důkladně zabývat.

Podobně je tomu i se získáváním zpráv o nepříteli. Na cvičeních bez vojsk se jednoduše zprávy nahrají a zpráv velmi přesných je obvykle až moc. Kolik organizátorské a tvůrčí práce dá však získání zpráv o nepříteli ve válce je třeba jen z literatury dostatečně známe. Může se velmi často stát, že vojska budou plnit úkol, aniž by znala přesnou situaci nepřítelů. Proto bude třeba věnovat více pozornosti důmyslnému nahrávání zpráv o nepříteli, které by velitele a štáby více učilo přemýšlet a hledat účinná opatření k získávání zpráv.

Jednou z důležitých podmínek k zabezpečení kvalitní přípravy velitelů a štábů je činnost ředitelství cvičení a rozhodčí služby. Na tomto poli jsme v poslední krátké době urazili velký kus cesty vpřed. Snížili jsme počty rozhodčích. Důsledně vyžadujeme řídit cvičení cílevědomě podle rozhodování cvičících. Iniciativou štábu 1. armády se začíná uplatňovat vyvádění vojsk do nejnižších stupňů na velitelsko-štabní cvičení alespoň v minimálním počtu aj. To všechno se ukázalo zdravé a prospěšné. Jen s obtížemi se nám však daří podstatně snížit počty rozhodčích a především zabezpečit, abychom měli na všech stupních zkušené a schopné rozhodčí, kteří by cvičící skutečně učili. Naskytá se otázka, zda a kdy je nutné mít tak široký aparát ředitelství cvičení a rozhodčí služby. Zda to nejsou právě rozhodčí, kteří někdy brzdi včasné plnění úkolů a rychlost v práci štábů i v činnosti vojsk. Je důležité si uvědomit, že dáme-li veliteli, štábu nebo i vojskům časově omezený úkol, počítáme především jen s jejich vlastní prací a činností. Čas, který musí vojska věnovat ředitelství cvičení nebo rozhodčí službě, měl by se rovnat jen času, který by cvičící skutečně spotřebovali pro informování svých nadřízených, kteří by k nim přijeli na kontrolu a jiné práci nebo času, který by cvičící museli ve své činnosti vymezit pro úkoly spojené s bojovou činností a které na cvičení nelze jinak nahradit. Tak tomu však ve většině případů není. Cvičící jsou zdržováni častými dotazy, informačními zprávami, vysvětlováním, upozorňováním apod. To má velmi často vliv na pozdní splnění úkolu

nebo vůbec na jeho nesplnění. Kromě toho tato činnost nepřispívá ani k iniciativě a samostatnosti, tolik od velitelů a štábů vyžadované.

Podle mého názoru by bylo účelné hodnotit cvičící velkoryseji a především podle skutečných výsledků jejich činnosti. Zabřednutí rozhodčích do přílišných detailů brání vidět to hlavní, tj. správné a včasné splnění úkolů. Formy plnění úkolů mohou být u různých velitelů a štábů různé, protože je nabývají různými způsoby a ovlivňují je i osobní vlastnosti. Reálně uložený úkol a jeho včasné a přesné splnění je však neměnné a mělo by být základem hodnocení i rozboru příčin nedostatků v práci velitelů a štábů.

Často při cvičeních s vojsky vidíme, že rozhodčí zhodnotí tu nebo onu činnost cvičících jednoduše jako nepořádek, zmatek apod. Cožpak je ale možné, aby např. při řazení pochodových proudů byl naprostý klid? Vždyť zde působí stovky lidí, činnost je různorodá, často některý velitel nebo voják něco opomene, provede špatně a přesto jednotka nebo útvar vyrazí v pořádku a včas. Nesprávné počínání nebo zásah rozhodčího právě v takových případech nejen k organizovanosti nepřispěje, ale právě naopak.

Proto by bylo účelné omezit na minimum tu část rozhodčí služby, jejímž úkolem je jen hodnotit práci cvičících a posílit především ředitelství cvičení, které by mělo důsledně vykonávat funkci nadřízeného štábu i s tím, že je jeho povinností podřízené hodnotit. Při cvičeních bez vojsk pak vytvářet vysoce tvůrčí aparát, který bude nahrazovat podřízená vojska a při cvičeních s vojsky hledat cesty, jak co možná bez rozhodčích procvíčit veškerou činnost cvičících.

V operační a taktické přípravě věnovat místo i samotné přípravě generálů a důstojníků pro funkce v ředitelství cvičení a v rozhodčí službě. Vyjasnit jim a naučit je tyto funkce správně vykonávat a zabezpečit, aby zvládli alespoň základní zásady hodnocení situací při cvičeních jako celku a hodnocení jednotlivých velitelů, štábů a jednotek. Tento čin bude mít jistě vliv nejen na průběh vlastního cvičení, ale především na konkrétní, objektivnější závěry, které se mnohonásobně vyplatí při dalším zkvalitňování operační a taktické přípravy i ve vojenskovědecké práci.

Mám za to, že výše uvedené závěry se pině týkají i přípravy posluchačů na vojenských akademiích. Zde je teoretická příprava ještě širší a možnost jejího spojení

s výcvikem vojsk podstatně nižší. Proto i zde by bylo třeba se zamyslet nad důslednějším spojením školy se životem, s praxí v oblasti přípravy velitelů a příslušníků štábů.

Autoři se ve svém článku zmiňují i o významu samostatného studia. Přitom zdůrazňují, že je základní formou vzdělávání velitelů a štábů v operační a taktické přípravě. Proč se však tak těžce v naší přípravě prosazuje? Myslím, že kromě uvedených příčin jsou zde ještě další, neméně závažné. Jsou to především časové možnosti generálů a důstojníků a nedostatek přístupných materiálů. Příčiny nedostatku času jsou na různých složkách a stupních různé a myslím, že v současné době nejsou tak závažné. Jak jsme se z vlastní praxe dlouhodobě práce přes čas přesvědčili, jdou v krátké době odstranit. Horší však je to s prameny, které jsou často příliš tajné a vydávané v malých nákladech, což působí nemalé potíže při jejich získávání. Bude rovněž pravděpodobně nutné uvažovat o zpracování hodnotných, populárně vědeckých učebnic a pomůcek, které by přinášely souhrnně nejnovější poznatky vojenské vědy a techniky a které by důsledně pomáhaly řešit našim velitelům a štábům nejpálčivější otázky současné mírové a válečné praxe. V tom mohou sehrát velmi kladnou úlohu nová střediska bibliografické služby, Vojenská akademie Antonína Zápotockého a musí se na tomto úkolu plně podílet složky MNO, odpovídající za přípravu velitelů a štábů. Nelze podceňovat hodnotu publikací vydávaných v naší armádě, časopisů a jiných děl. Materiály jsou však příliš roztržité a učinit si celkovou představu o některém hlubším problému vyžaduje čas a trpělivost vědeckého pracovníka.

Dále bych chtěl ukázat na jednu důležitou otázku, která v přípravě našich velitelů a štábů má značný význam. V posledních letech, po vzniku zbraní hromadného ničení a po jejich uplatnění ve vojenství, přistupujeme k řešení téměř všech otázek z pozice zbraní hromadného ničení. Ony v našem myšlení často převažují a v nemalé míře přepažují více či méně zatemňují ostatní okolnosti, které s problémy souvisí. Nezřídka se stává, že veškerá činnost velitelů a štábů je při cvičeních upnuta k použití zbraní hromadného ničení, i když třeba na nižších stupních to bude záležitost nadřazeného velitelství a zde bude třeba řešit ještě řadu jiných, neméně důležitých otázek.

Kromě zbraní hromadného ničení pro-

běhly v posledních letech převratné změny i v jiných odvětvích vědy a techniky. Podstatně vzrostl účinek a kvantita téměř všech druhů zbraní, pojetek, nebývale vzrostly počty automobilní techniky, požadavky na materiální, technické a zdravotnické zabezpečení vojsk aj. To všechno ve svém důsledku vytvořilo ztížené i zlehčené podmínky a klade další podstatně zvýšené požadavky na celkovou úroveň organizátorské a řídicí práce velitelů a štábů. Toto vše má podstatný vliv na ráz a obsah práce a pravděpodobně později určí jiné proporcionální rozdělení úkolů ve štábech.

Jestliže jeden atomový náboj svým ničivým účinkem nahrazuje velké množství různých dřívějších druhů zbraní a bojové techniky, pak je logické, že ubude práce, spojené s plánováním a přípravou tohoto množství zbraní a bojové techniky. Na druhé straně však vznikají následky po atomovém napadení, což zase zvyšuje množství činnosti a práce spojené s odstraňováním následků. Stručně řečeno, některé nové bojové prostředky nám práci ve štábech podstatně ulehčily a zjednodušily, na druhé straně některé ji však vysoce ztížily a zkomplikovaly. Najít správný poměr a na tomto základě učinit správná opatření v organizační struktuře štábů, v jejich vybavení i v jejich přípravě, je dosud nevyřešený úkol.

* * *

Nakonec chci ještě ukázat, jaký vliv má příprava velitelů a štábů na jejich materiální a technické vybavení pro činnost ve válce. Již předem zdůrazňuji, že kromě toho zde hraje roli několik faktorů. Rozvoj techniky, naše hospodářské možnosti, iniciativa, průbojnost velitelů a štábů apod.

Všimněme si, a jistě pro mnohé z nás to není neznámé, jak pronikavě se zvýšila úroveň materiálního a technického vybavení štábů za několik málo let. Od prostých stanů, improvizovaných kukaní, přes několik řad sériově vyráběných štábních autobusů, od převážně linkového spojení a trofejních pojetek až k plně bezdrátovému modernímu spojení, od zimy a prosté výstroje až k teplu a poměrně dobrému vybavení po všech stránkách. To vše vytváří a dává předpoklady pro vedení pohyblivé, aktivní a nepřetržité bojové činnosti.

Přesto, že toto vybavení odpovídá předvidanému rázu příští bojové činnosti, chtěl bych poukázat na to, jak vzniklo a zda není jednostranné. Téměř na všech cvičeních umísťujeme štáby v lese. Jiné umístění bývá

velkou výjimkou. A přece již dnes uznáváme, že výhodnější pro umístění štábů budou osady, strže, kamenolomy, jeskyně a zvláště na nižších stupních zákopový systém. Nabízí se tedy jednoduché řešení. Hledat při všech cvičeních důsledně různorodé rozmístění štábů. I při cvičeních na mapách. Mám za to, že bychom v krátké době zjistili, co je pro štáby nutné, co zbytečné a co je ještě třeba doplnit, aby bylo zabezpečeno jejich rozmístění ve všech výše uvedených podmínkách. Mluví-li o rozmístění v osadách, mám na mysli osady s celým vybavením, třeba i s civilním obyvatelstvem, protože ve válce takové osady budou, a nikoli osady ve vojenských výcvikových prostorech, postarádající čehokoli a mající jen tento název.

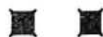

Uvážíme-li, že osady nám skýtají řadu cenného materiálu, který je třeba do lesů vozit a objekty, které je nutno v lese pracně budovat, vidíme, že můžeme hodně ušetřit (otop, světlo, ženijní budování, maskování aj.), a tak podstatně přispět k urychlení práce velitelů a štábů. Naproti tomu zvláště v osadách s nepřátelsky smýšlejícím obyvatelstvem bude nutné činit řadu pořádkových a bezpečnostních opatření a těm je třeba naše velitele a štáby již v míru učít. Bude to plně odpovídat zásadě — připravovat velitele a štáby pro válku.

Stejně tak velitele a štáby pluků a praporů bude účelné více nutit hledat způsoby rozmístění v zákopovém systému, aby již dnes získali potřebné návyky a praxi.

Z á v ě r

Ve svém diskusním příspěvku jsem se pokusil nastínit některé otázky, spojené s přípravou našich velitelů a štábů. Při řešení problematiky přípravy velitelů a štábů se jistě zapojí početné řady dalších odborníků a dojdeme jistě k správným závěrům. Bude proto jistě účelné, poslouží-li tento diskusní příspěvek jako podklad k hlubšímu řešení některých otázek ve vojenskovědecké práci i v operační a taktické přípravě a bude-li podnětem k rozvinutí diskuse na stránkách našeho vojenského odborného tisku. Vycházel jsem při jeho psaní ze zásady, že i špatný názor, návrh nebo myšlenka může dát popud k řešení a k vyřešení otázky.

Protizteče a protiúder v obraně

(VM čís. 4/1959)

Podplukovník Josef B r o ů

Jelikož plukovník Varvařovský ve svém článku nerozebírá plně otázku dělostřeleckého zabezpečení protiztečí a protiúderu v obraně na široké frontě, pokládám za nutné rozšířit článek o některé názory na bojovou činnost dělostřelectva.

Při úspěšné činnosti svazků, které budou provádět protizteče nebo protiúder armády, do značné míry závisí na organizaci a přípravě činnosti dělostřelectva. Nutno si v první řadě uvědomit, že dělostřelectva, zvláště při organizaci obrany na široké frontě, bude vždy nedostatek a jen důkladná a promyšlená činnost dělostřelectva může zabezpečit úspěch protizteče nebo protiúderu.

Nejdůležitějším opatřením velitelů všech stupňů je příprava a provedení protiztečí (protiúderu) a ta začíná v přípravném období, kdy se vševojskový velitel rozhoduje pro obranu.

Abyste štáb dělostřelectva mohl odpovědně přistoupit k přípravě a plánování, je třeba: — rozhodnutí vševojskového velitele pro možné varianty protiztečí (protiúderu), ve kterém nutno udat směr, čáru rozvinutí plánované protizteče (protiúderu), vševojskový útvar (svazek), který se

- účastní protizteče (protiúderu),
- rozhodnutí o použití ZHN (vydělené atomové údery ve prospěch protizteče — protiúderu),
- úkoly dělostřelectva frontu ve prospěch armády při zabezpečení protiúderu,
- účast a způsob ostatních prostředků dru-

hů vojsk, které mohou ovlivnit, popřípadě doplnit palebný systém dělostřelectva.

Jelikož otázka bojové činnosti dělostřelectva při zabezpečení protiúderu je poněkud složitější než provedení protizteče, rozvedu tuto otázku na stupni armády při zabezpečení armádního protiúderu.

Obrana na široké frontě, která bude zpravidla prováděna na méně důležitých operačních směrech nebo v horském a zalesněném terénu, jakož i v počátečním období války, bude mít zprvu charakter provádění obrany na široké frontě. Vševojsková armáda bude tak nucena dělostřelectky zabezpečit protiúder pouze organickým dělostřelectvem, popřípadě s minimálním posílením dělostřelectkých prostředků.

Jedním z rozhodujících činitelů, který bude značně ovlivňovat průběh obranné operace, zvláště při přípravě a provedení protiúderu, bude manévr dělostřelectvem. V obraně na široké frontě, ve které se bude projevovat vždy nedostatek dělostřelectva, bude se manévr dělostřelectvem před provedením protiúderu provádět s cílem:

- soustředit palebnou sílu dělostřelectva na směr hlavního úderu nepřítele,
- posílit dělostřelectvem svazky provádějící protiúder,
- odrazit nebo zpomalit protitankovými prostředky postup nepřítele a zabezpečit výhodnou čáru protiúderu,
- zpevnit protiletadlovou obranu na nej důležitějších směrech.

Pro podporu protiúderu je třeba provést manévr a přeskupení dělostřelectva co nej jednodušším způsobem, aby se příprava a provedení protiúderu nezdržovalo. Tento manévr dělostřelectvem je možno provádět armádními dělostřelectkými prostředky, dělostřelectvem přiděleným svazkům 1. sledu na směrech, kde se neutočí (kde byl nepřítel zastaven). Ve výjimečných případech i organickým dělostřelectvem svazku a samozřejmě dělostřelectvem svazků určených k provedení protiúderu. Manévr dělostřelectva umožňuje vytvořit výhodný poměr sil a podmínky pro provedení drtivých hromadných paleb na hlavní uskupení nepřítele. Rozsah manévru je závislý na možnosti utajení, komunikačním systému a celkové situaci. Provedení musí být předvídáno a plánováno štábem dělostřelectva armády.

Při provedení protiúderu plní dělostřelectvo zpravidla tyto úkoly:

- zabráňuje dalšímu pronikání nepřítele do hloubky vlastní obrany,
- zabezpečuje udržení prostoru nebo čáry rozvinutí pro protiúder,

- umičuje v součinnosti se ZHN, letectvem a ostatními zbraněmi druhů vojsk živou sílu a palebné zdroje nepřítele v úseku protiúderu,
- vedou boj s nepřátelským dělostřelectvem, ZHN a protiradiotechnickými prostředky,
- podporuje zteč pěchoty a tanků protiúderného uskupení,
- zabráňuje přísunu záloh nepřítele,
- zabezpečuje dosaženou čáru.

Aktivní zásah dělostřelectva při přípravě a provedení protiúderu

K přípravě a provedení systému paleb dělostřelectva k zabezpečení protiúderu nutno přibrat v největší míře armádní dělostřelectké prostředky, dělostřelectvo svazků v dotyku na úseku protiúderného uskupení a dělostřelectvo přivedené sem manévrem z hloubky nebo podél fronty z pasívních úseků, kde se neutočí a konečně nutno využít frontových dělostřelectkých prostředků (když budou ve prospěch armády působit).

Nejmohutnějším armádním dělostřelectkým prostředkem zabezpečujícím protiúder budou palby reaktivního a atomového dělostřelectva (včleněné do ASDS) v případě, že vševojsková armáda bude těmito prostředky posílena. Poněvadž při organizaci obrany na široké frontě lze počítat s omezenými prostředky ASDS, nutno vždy důkladně uvážit jejich rozmístění. Je třeba si uvědomit, že při obraně na široké frontě bude protiúder zabezpečen omezeným množstvím atomových úderů.

Dalším armádním dělostřelectkým prostředkem, který se účastní provedení protiúderu, je armádní dělostřelectká skupina (ADS). Při této otázce se krátce zmíním o vytváření ADS. Síla ADS se v průběhu obranné operace může měnit podle vývinu operace, uclenění a změn v úkolech svazku. Při organizaci obrany na široké frontě v horském a zalesněném terénu bude se však ADS vytvářet ve zcela výjimečných případech, když v celém obranném pásmu bude jeden důležitý směr. Pak je možno počítat ADS v hodnotě dvou kanónových dělostřelectkých brigád (z organické armádní dělostřelectké divise). V případě, že nebude ADS vytvořena, přidělují se kanónové dělostřelectké brigády (add) těm divisím prvního sledu, které přehrazují nejdůležitější směry v obranném pásmu. Je třeba při přidělení kanónových dělostřelectkých brigád z armádní dělostřelectké divise přihlížet na mož-

nost jejich centralisace, popřípadě i vytvoření ADS při provedení protiúderu. V počátečním období války, které může mít z počátku charakter obrany na široké frontě, musí být zásadou nerozptylovat dělostřelecké po celé šíři fronty. Naopak je třeba dbát zásadních podmínek úspěchu soustředění hlavních sil na nejbezpečnějších směrech. Proto lze počítat, že v počátečním období války bude zpravidla vytvořena ADS na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele a to rovněž jen z organických kanónových dělostřeleckých brigád z armádní dělostřelecké divise v hodnotě 1–2 kanónových dělostřeleckých brigád. Při provedení armádního protiúderu možno tedy počítat s tím, že se ho účastní ADS maximálně do hodnoty dvou kanónových dělostřeleckých brigád.

Manévr dělostřelectva umožňuje vytvořit na směru protiúderu výhodný poměr sil, tím i podmínky pro posílení svazku dělostřelectvem. Uvážíme-li, že armáda v obraně na široké frontě, tak i v počátečním období války bude posilována minimálním počtem dělostřelectva, posílení svazků protiúderného uskupení bude možno provést přidělením dělostřelectva od svazků z pasivních úseků, popřípadě dělostřeleckými prostředky včleněnými do dělostřelecké zálohy, jestliže bude vytvořena. Ve výjimečných případech posílení může být provedeno přidělením dělostřelectva od svazků prvního sledu na směru protiúderu. Lze uvažovat, že asi tak dva svazky protiúderného uskupení možno posílit třemi až čtyřmi dělostřeleckými oddíly, tj. hodnotou jedné dělostřelecké brigády.

Pro zastavení nebo zpomalení postupu tanku a obrněných vozidel úderného uskupení protivníka, vystupuje jako prvořadý úkol soustředit ve směru hlavního úderu nepřítele jádro protitankových prostředků. V této fázi vystupují před PT dělostřeleckými prostředky dva úkoly. První úkol přehradit „atomovou ulici“ na směru hlavního úderu nepřítele a současně udržet výhodnou čáru k zabezpečení protiúderu. Tohoto úkolu musí se účastnit protitankové dělostřelecké prostředky ve spolupráci s ženijními, ohňometnými jednotkami, ale i tankové jednotky svazku 1. sledu. Proto na směru hlavního úderu nepřítele budou rozvinuty PT prostředky svazku, ale i PT prostředky armády, aby tak byl změněn nevýhodný poměr útočících tanků ku PT prostředkům. Současně na získání výhodného poměru a zastavení pronikání tankových jednotek nepřítele do hloubky vlastní obrany bude použito hromadných paleb dělostřelectva a atomových

úderů, jestliže budou k dispozici. Je pochopitelné, že otázka rozmístění dělostřeleckých PT prostředků bude jednou z nejvážnějších otázek, které budou muset být vyřešeny na základě předvídané činnosti nepřítele a podle důležitosti tankového směru. Lze předpokládat, že v obraně na široké frontě, tak i při organizaci obrany v počátečním období války mohou být vytvořeny dvě DPTZ armády (zvláště při dnešní organizaci struktury armádních PT prostředků, tj. ptdb a ptdors). Proto možno uvažovat, že jedna z nich bude již zasazena na směru hlavního úderu nepřítele k zabránění dalšího pronikání. Druhou DPTZ armádu (v případě, že budou vytvořeny dvě) je bezpodmínečně nutné přivést sem manévrem a zabezpečit s ostatními prostředky (POZ, ohňometnými jednotkami) čáru rozvinutí pro protiúder.

Uskupení protiletadlového dělostřelectva a protiletadlových dělostřeleckých řízených střel musí být v souhlase s rozhodnutím pro obranu řešeno tak, aby silami PL dělostřelectva byla bráněna vojska vedoucí boj v dotyku, ale současně bylo bráněno protiúderné uskupení v prostorech soustředění, při přesunech na čáru zasazení a při vlastním provedení protiúderu. Spolehlivé zabezpečení přípravy a provedení protiúderu před atomovými a hromadnými údery vzdušného nepřítele je nutné, aby v údobí protiúderu hlavní síly PL dělostřelectva působily ve prospěch zabezpečení příprav a provedení protiúderu. Z uvedeného nástinu je zřejmé, že při organizaci obrany na široké frontě bude dělostřelecké zabezpečení protiúderu záviset na schopnosti a dovednosti a iniciativě dělostřeleckých velitelů a štábů.

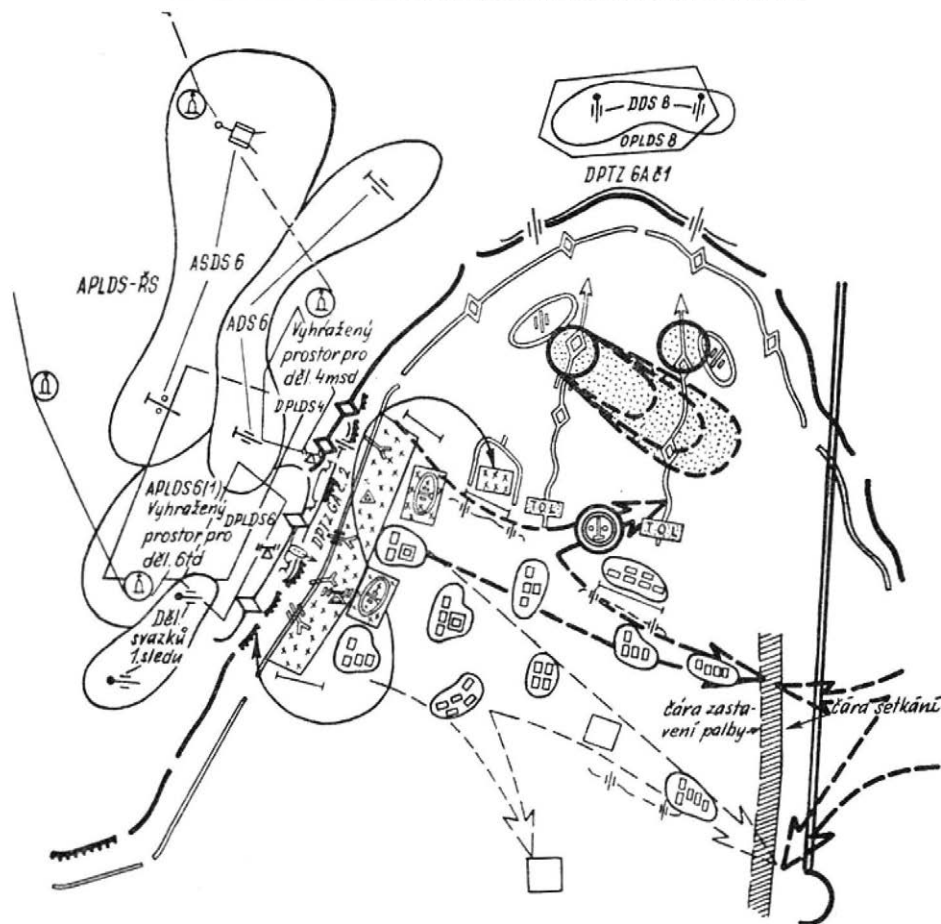
Způsob dělostřeleckého zabezpečení protiúderu

Po stránce dělostřelecké rozpracovává se podle daných variant protiúderu bojová činnost dělostřelectva. Na stupni štábu dělostřelectva armády není třeba zpracovávat zvláštní plán, ale vše je možno vyjádřit v „Plánu bojové činnosti dělostřelectva armády pro obrannou operaci“.

Způsob dělostřeleckého zabezpečení protiúderu podle jednotlivých variant, přednesl velitel dělostřelectva armády ve svých závěrech a návrzích pro rozhodnutí velitele armády (graficky vyjádřeno na schématu).

Bojové rozmístění dělostřelectva, které se účastní zabezpečení protiúderu, je voleno vzhledem k nejvýhodnějšímu splnění palebného úkolu. Při rozmístění bojové sestavy dělostřelectva nutno dodržet zásadu, aby je-

SCHÉMA DĚLOSTŘELECKÉHO ZABEZPEČENÍ PROTIÚDERU

- Při provedení armádního protiúderu na směru přidělit 6td 314rmb (DZ-6A), 126 pldp (od 18msd 1. sledu)
- K udržení výchozího položení armád. protiúderu rozvinout DPTZ 6A č. 2 v součinnosti s POZ 6A č. 2 na čáře
- Před vyražením protiúderu provést děl. přípravu v trvání 20 minut s touto strukturou:

úder ZHN	
přepad živé síly a paleb. prostředků a bat.	ničení cílů přímou střelbou po celou dobu
hromadný přepad dělostřelectva, VS, protiradiotech. prostředků	
druhý přepad živé síly a paleb. prostředků v tom 1 min .přepad chem. střelivem	

- Děl. podporu útoku pěchoty a tanků provést na dvou čarách postup. soustřed. palby, v dalším hromadnými palbami na vyžádání

den dělostřelecký oddíl byl rozmístěn na ploše 1,5–2 km², aby atomovým úderem nepříteli nebyl vyrazen více než jeden dělostřelecký oddíl. Ve vyhrazených prostorech jsou provedeny průzkumy, topografické vyměření a vybudování bojové sestavy. Nejbližší přednímu okraji se rozmísťují děla k vedení palby přímou střelbou. Za nimi dělostřelectvo bránících se svazků 1. sledu, které přišlo do tohoto prostoru manévrem. Za tímto dělostřelectvem jeví se vhodné rozmístit ADS, dělostřelectvo svazků provádějící protiúder a konečně prostředky ASDS. Při takovémto rozmístění dělostřelectva je možno využít maximálního dostřelu a zabezpečit boj největším počtem dělostřelectva po vyražení protiúderu, kdy lze očekávat hlavní opatření protivníka. Bude-li proveden protiúder s vyvedením vojsk z chodu, nebude zpravidla rozvíjeno všechno dělostřelectvo svazku provádějící protiúder (dělostřelectvo včleněné do PDS). Případnou menší hustotu dělostřelectva nutno nahradit atomovými údery a reaktivním dělostřelectvem.

Před vyražením protiúderu umlčuje (nicí) se na úseku protiúderu a jeho bocích v součinnosti s letectvem a ZHN, živá síla a palebné prostředky nepříteli a to formou dělostřelecké přípravy nebo přepadu, zpravidla na protivníka v nezeňijně vybudovaném terénu. Úder atomového a reaktivního dělostřelectva může být použit se zahájením dělostřelecké přípravy (přepadu), uprosťed nebo na konci (podle prostoru použití) a to na vojska 1. sledu protivníka, uskupení nepřátelského dělostřelectva včetně atomových prostředků, nebo na jeho zálohy (druhé sledy) v hloubce, směřující do prostoru vlonu. Podle předpokládaného použití prostředků ASDS, popřípadě speciálních frontových prostředků, plánuje se palebný systém klasického dělostřelectva. Budou-li atomové údery použity na vojska 1. sledu, dělostřelecká příprava (přepad) se omezí na doplňující umlčení živé síly a palebných zdrojů na úseku protiúderu. V případě, že atomové údery budou provedeny na zálohy (druhé sledy), bude úder klasického dělostřelectva na přední okraj vojsk protivníka. Při provedení protiúderu jeví se výhodnější použít atomových úderů (když budou v obraně na široké frontě k dispozici) na zálohy (druhé sledy) a to nejen ve směru protiúderu, ale i na bocích, které mohou zasáhnout na směr protiúderu a omezit nebo znemožnit tak další postup protiúderného uskupení. Na určitých úsecích (hlavně na bocích) možno provést pozemní atomové údery, podle vhodnosti povětrnostních podmínek. Tyto údery tvoří

pak po určitou dobu nepřekročitelnou překážku. Epicentra atomových úderů nutno volit, vzhledem na bezpečnostní vzdálenost, k přihlídnutí ukrytí vlastních vojsk.

Úspěšné provedení protiúderu do značné míry závisí na spolehlivém umlčení nepříteli, především jeho prostředků atomového napadení. Tím se značně zvyšují požadavky na dělostřelecké průzkumné prostředky, včetně topografických prostředků. Obtížným úkolem je rovněž zjištění nepřátelského dělostřelectva. Proto úkolem dělostřeleckého průzkumu před provedením protiúderu bude zjišťování cílů na dálku střelby, to znamená získávat zprávy pro spolehlivé umlčení živé síly a palebných prostředků v dotyku, o prostředcích atomového napadení, dělostřelectvu, zálohách, velitelských stanovištích, protiradiotechnických prostředcích apod. Za tím účelem se zasazují již v průběhu obranné operace na směr předpokládané varianty protiúderu, dělostřelecké průzkumné prostředky ze zálohy armády. Při rozhodnutí o provedení protiúderu se mohou podřídit předem zasazené dělostřelecké průzkumné prostředky jednotlivým svazkům nebo ADS. Pro získání zpráv pro dělostřelecké palby na směr protiúderu bude rovněž využito dělostřeleckých průzkumných prostředků svazků působících na tomto směru v obraně, i průzkumných dělostřeleckých prostředků svazků provádějících protiúder. Současně bude využito zpráv vševojskového průzkumu a leteckého průzkumu.

Na umlčení dělostřelectva za dělostřelecké přípravy (přepadu) protiúderu nebude se podílet jen ADS, ale nutno též tento úkol svěřit prostředkům DDS. Proto bude někdy nutné vložit mezi přepady živé síly přepad nepřátelského dělostřelectva, protiradiotechnických prostředků a velitelských stanovišť. V dělostřelecké přípravě protiúderu možno rovněž použít chemického střeliva v závislosti na provedení atomových úderů. Možno použít látek otravných trvalých, zvláště na boky, tam kde se nepředpokládá, že bude veden protiúder.

Délka dělostřelecké přípravy (přepadu) je závislá na požadované hodnotě umlčení nepříteli. Je-li však proveden protiúder s vyvedením vojsk z chodu, délka dělostřelecké přípravy je zpravidla ovlivněna dobou k překonání vzdálenosti od čáry rozvinutí k přednímu okraji nepříteli. Při provedení protiúderu v noci nebo před rozedněním, ve snaze dosáhnout překvapení, může vést

i k tomu, zahájit protiúder bez dělostřelecké přípravy (přepadu). Ovšem dělostřelectvo musí být připraveno zahájit dělostřeleckou přípravu. Dělostřelecká příprava (přepad) před provedením protiúderu v obraně na široké frontě v horském a zalesněném terénu má některé zvláštnosti:

- hloubka dělostřelecké přípravy (přepadu) je menší, vzhledem k předpokládanému pomalejšímu pronikání protiúderných uskupení,
- přímá střelba bude často základem dělostřelecké přípravy (přepadu),
- prostory paleb dělostřelecké přípravy (přepadu) mohou být rozděleny, neboť horský terén neumožňuje útvarům a svazkům útočit vždy v těsném styku.

Dělostřelecká podpora protiúderu v obraně na široké frontě je závislá na množství a způsobu provedení atomových úderů a bude zpravidla provedena na jedné až dvou čarách postupným soustředováním palby. V dalším průběhu dělostřelecké podpory, hlavně hromadnými palbami a soustředěním palby na zjištěné odpory na směru postupu vojsk. Jednotky prvního sledu protiúderného uskupení, je třeba posílit větším počtem doprovodného dělostřelectva než obvykle, aby byla vytvořena větší pevnost prvních sledů při odražení protiztečí protivníka.

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že jsem podle mého názoru uvedl hlavní opatření, která musí být uskutečněna veliteli a štáby dělostřelectva pro úspěšné provedení protiúderu. Je nutné si uvědomit, aby velitel dělostřelectva armády vydal včas a to ihned po rozhodnutí velitele armády, podřízeným dělostřeleckým velitelům směrnic (nařízení) k zabezpečení protiúderu. Je nutno jim ponechat co nejvíce času na přípravu, popřípadě i k provádění nácvičku dělostřeleckého zabezpečení jednotlivých variant protiúderu. V průběhu operace, podle vývoje situace, budou úkoly dodatečně upřesněny. Možno počítat také s tím, že složení protiúderného uskupení, tak i posilových dělostřeleckých prostředků bude změněno. Potom musí velitel dělostřelectva armády předat těmto dělostřeleckým štábům zpracovanou a připravenou dokumentaci a podle doplňujících pokynů a krátké součinnosti, upřesnit úkoly při dělostřeleckém zabezpečení protiúderu. Zvláštní pozornost musí být věnována organizaci pořádkové služby, aby za složité pozemní a vzdušné situace byly dělostřelecké jednotky (útvary) přivedeny do úseku protiúderu. Při provedení protiúderu, zvláště za podpory použití ZHN, mohou být použity vzdušné výsadky, popřípadě směr protiúderu může být ovlivněn úspěšným bojem bránících se vojsk v obklíčení. Rozpracování této problematiky po stránce dělostřeleckého zabezpečení, vyžaduje však samostatného rozvedení.

V širokém rozsahu je třeba zabezpečit boky protiúderného uskupení. Z hlediska protitankové obrany jeví se nutné, aby DPTZ armády, která zabezpečovala čáru rozvinutí, byla připravena odrazit protizteče nepřítele. Při úspěšném pronikání protiúderného uskupení do hloubky nepřátelské sestavy, odkrývají se oba boky. Jeden z nejvíce ohrožených boků, bývá to z počátku vnitřní, nutno zajistit manévrem DPTZ armády.

Vedení boje s nepřátelským dělostřelectvem a ZHN případně hlavně ADS a popřípadě ASDS, jestliže bude vytvořena. K tomu je třeba dobře organizovaný dělostřelecký průzkum, zvláště hloubkový a účelné využití dělostřeleckého průzkumného letectva.

V průběhu protiúderu jedním z důležitých úkolů, který vystupuje před dělostřelectvem, je vedení boje s přicházejícími zálohami nepřítele. K tomuto úkolu bude v součinnosti s letectvem využito prostředků ADS, ASDS a to již na maximální dálku střelby. Údery atomového a reaktivního dělostřelectva, hromadnými a přehradními palbami nutno zabránit zálohám nepřítele ohrožit vojska protiúderného uskupení.

Při úspěšné činnosti svazků armády, které provádějí protiúder, přemísťuje se dělostřelectvo za vojsky a upevňuje tak desazené čáry.

Organizace a provádění biologického průzkumu

(VM čís. 3/1958)

Major Antonín Přenosil

Autor ve svém článku popsal způsob provádění biologického průzkumu vševojskovými průzkumníky a příslušníky hygienicko-protiepidemiologické služby.

Chci poznamenat několik slov k průzkumu prováděnému hlavně na nepřátelském území vševojskovými průzkumníky a agenturním průzkumem.

Průzkumem lze zjistit možnosti a úmysly nepřítele, pokud jde o použití atomových výbušných zbraní, popř. chemických prostředků proti našim vojskům a na základě zjištěných skutečností tyto možnosti a úmysly všemi prostředky zmařit, anebo alespoň včas zjistit použití některé ze ZHN. Avšak biologické prostředky protivníka se průzkumem zjišťují velmi obtížně. Pokud nemáme neustále zprávy od agenturního průzkumu, který sleduje cestu těchto prostředků z továrny až na frontu, je obtížné, aby vševojskový průzkum zjistil zámysl, množství a druh biologického bojového prostředku, jakož i způsob dopravy na cíl.

Atomové dělostřelectvo a raketové zbraňové systémy rozměry při správné organizovaném a technicky vybaveném průzkumu nelze na delší čas utajit. Předstihovým úderem můžeme je vyřadit do značné míry a tím zmařit zámysl nepřítele.

U bojových biologických prostředků, a již v tom je jejich zákeřnost, nemáme-li průzkum (agenta) na letištích, překladištích apod., těžko můžeme provádět aktivní protipatření.

Je nutno si uvědomit, že každá překládka např. leteckých pum bude střežena a přístupy uzavřeny. Obsluhující personál, jak jsme vidali ve filmech z Koreje, jistě nebude provádět nakládání v bílých kombinézách a gumových rukavicích. K snadnějšímu zjištění pomůže ta skutečnost, že personál bude před akcí hromadně přeočkován.

K rozprašování biologického aerosolu přímo z letounu pomocí aerosolové trysky jsou nutné k tomuto účelu upravené letouny určitých typů, do nichž jsou před startem dopravovány nádrže s mikrobiální náplní.

U dělostřelectva budou biologické náboje, zvláště náboje obsahující tekutou mikrobiální náplň, plněny několik hodin (maximálně dní) před odpálením. Zde se naskýtá prů-

zkumníkům další možnost zjistit mikrobiologické laboratoře provádějící plnění nábojů a palebná postavení, do nichž jsou náboje odváženy. Těž označení náboje — podobně jako u chemických, bude prozrazovat, o jaký prostředek běží. Tvar náboje ovšem nebude se lišit od normálních.

Pokud jde o ničení palebných postavení ZHN průzkumnými skupinami, jako jeden z předpokladů maření nepřátelského biologického napadení je nutno provádět v tomto směru výcvik; vezmeme-li však v úvahu, že každé postavení atomového dělostřelectva a odpalovací zařízení raket je silně střeženo nejen jednotkami armády, ale i vojenské policie, zaminováno a příslušníci obsluh neustále kontrolováni, je téměř neuskutečnitelné počítat s podobným úkolem pro průzkumné skupiny.

Biologické bojové prostředky budou podle mého názoru ještě více střeženy a utajovány. Jejich zničení průzkumnou skupinou je nejsnadnější na přesunu. Myslím, že bude výhodnější tyto úkoly průzkumu nedávat, spokojit se jen s jejich zjištěním a udáním polohy, a ničit je letectvem a dělostřelectvem.

Autor rozdělil biologický průzkum na několik sledů: v operační hloubce nepřítele, před předním okrajem (v taktické hloubce nepřítele), v prostoru rozmístění vlastních vojsk a na biologický průzkum prostoru, který byl nepřítelem napaden bojovými biologickými prostředky.

V operační hloubce mohou provádět průzkum, jak již bylo řečeno, příslušníci agenturního průzkumu a zpravodajské služby armády a fronty. Z úkolů, které jsou tomuto průzkumu dávány, je nejobtížnější získání vzorků bojových biologických prostředků a prostředků protibiologické ochrany. Je proto nutné, aby členem této agenturní sítě byl vysoce kvalifikovaný specialista, který po vyhodnocení může podat zprávu rádiem.

V taktické hloubce provádějí průzkum vševojskoví průzkumníci. Podle svého výcviku jsou schopni plnit dva úkoly. Jsou s to získat zajatce z řad chemické, zdravotnické a veterinární služby a některého speciálního útvaru a vzít vzorky protibiologické a protichemické ochrany, které jsou ve výstroji nepřítele a výsledkem zajatce zjistit, proti kterým nálezům jsou vojska očkována. Jinak vojskový průzkum nemá specialisty, ani prostředky, ba ani žádné odborné školení. Zdravotnická služba musí vyslat do tohoto průzkumu svého příslušníka vždy, když se objeví náznaky biologického napadení. Argumentovat s tím, jak se často stává, že

příslušníků zdravotnické služby je málo, neobstojí. Vždyť mnohem prospěšnější je zjistit prostředky ještě na nepřátelské straně a zničit je, než připustit jejich masové použití na naše vojska a zápolí.

Opatření průzkumu ve vlastních vojskách jsou celkem v armádě známá. Tento průzkum však není dosud u vojsk cvičen a mnohdy není ani organizován. Tento stav potrvá dotud, dokud nebude vynalezen přístroj pro indikaci biologických aerosolů. O tomto přístroji se autor zmiňuje a jistě bude výzkumem brzy vhodný přístroj zaveden.

Biologický průzkum jakožto součást komplexního průzkumu proti ZHN nesmí být podceňován, ani nesmí být veškerá opatření svalována na zdravotnickou službu. Je nutné, aby mu u vojsk byla věnována pozornost, aby při cvičeních byly nahrávány konkrétní situace a aby velitelé a štáby si navykli biologické zbraně protivníka nepodceňovat, ale správně zaměřili výcvik v získávání zpráv o nepřátelských biologických prostředcích a ve způsobech ochrany proti nim.

UPOZORNĚNÍ

Redakce upozorňuje své čtenáře, že 6. číslo časopisu „Vojenství“ vyšlo s tímto obsahem:

Generál armády F. Golikov: Věnovat neustálou pozornost otázkám vnitrostraničské práce.

VOJENSKÁ IDEOLOGIE A VOJENSKÁ VĚDA

Podplukovník Česlír Berka: Vynikající dílo sovětské vojenské vědy. — Generálmajor St. Stojanov: Soustředění a rozvinutí vojsk na počátku války v soudobých podmínkách. — Major S. Weidlich: Pružná (prostorová) obrana. — Plukovník V. Siňjak: Kybernetika ve vojenství III.

EKONOMICKÉ ZABEZPEČENÍ VÁLKY

Kapitán Z. Nechvíle: Co zužuje možnosti průmyslové mobilizace NATO.

PEDAGOGIKA A PSYCHOLOGIE

Podplukovník František Janda: O pedagogickém a psychologickém vzdělání učitelů vojenských škol.

AKTUÁLNÍ VOJENSKOPOLITICKÉ OTÁZKY

Odzbrojení a ekonomický rozvoj. — Ovládnutí vesmíru a některé otázky mezinárodních vztahů.

KRITIKA A BIBLIOGRAFIE

Podplukovník O. Píffl: Učebnice komunistické výchovy. — Kapitán Jiří Lisý: Nad novou učebnicí marxistické filosofie. — Kapitán J. Zahradníček: Silní duchem jsou neporazitelní. — Kapitán Jiří Gojda: Válka, jaká neměla obdoby. — Podplukovník B. Kubiš: Televize ve vojenství. — Major F. Jenšovský: Atomová letadla. — Kapitán V. Cejnar: Infračervené paprsky ve vojenství. — Kapitán M. Sousedík: Soudobé reaktivní letectvo. — Podplukovník S. Herman: Vrtulníky v soudobé válce.

Zvláštní příloha:

Generálmajor I. Ruchle: O charakteru počátečního období ve dvou světových válkách